

1. Kuvioiden yhdistely

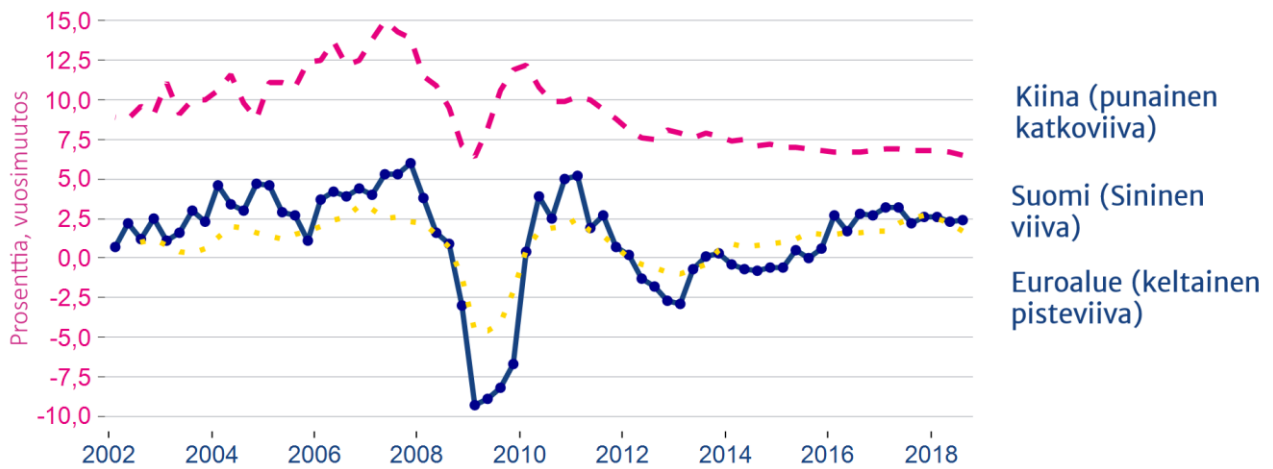
Yhdistä käyrä tai väestöpyramidi oikeaan maahan tai alueeseen pudotusvalikossa.

Pisteytys: Yhteensä enintään 6 pistettä.

(1 piste yhdestä oikeasta käyrä-maa tai väestöpyramidi-maa -yhdistelmästä.

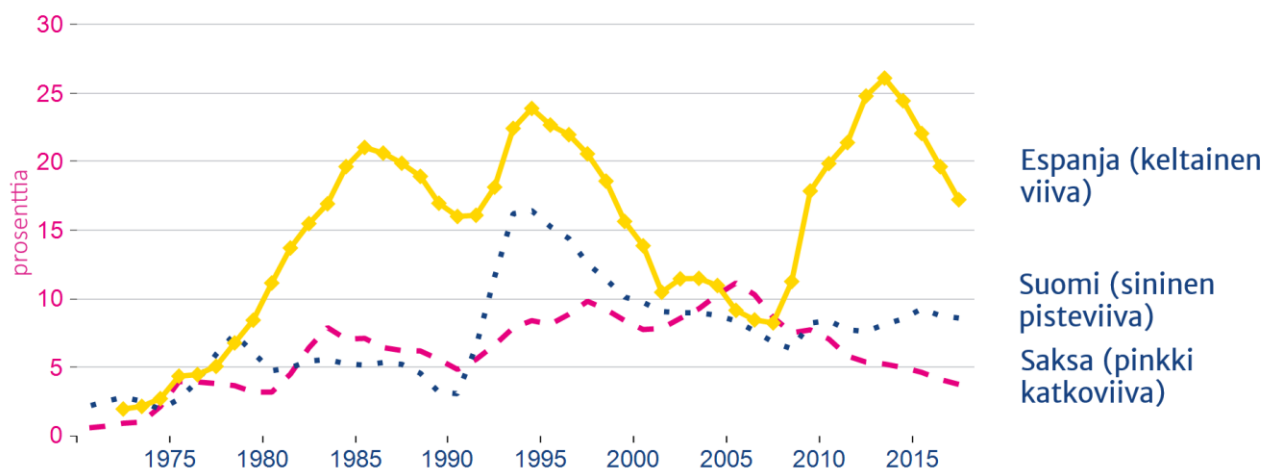
2 pistettä, jos kaikki kolme käyrää/väestöpyramidia on yhdistetty oikeaan maahan.)

BKT:n kasvu

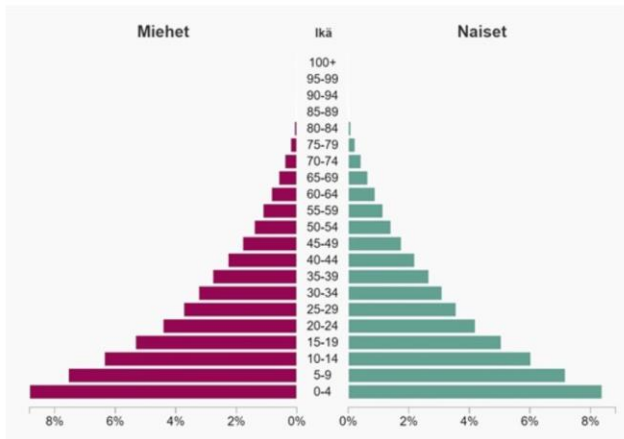

Lähde: Macrobond

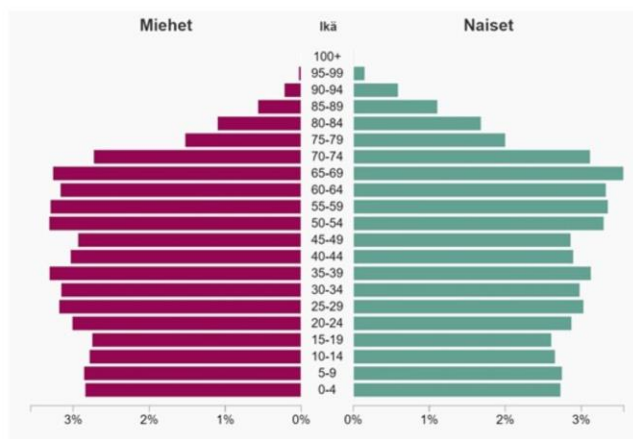
Työttömyysaste

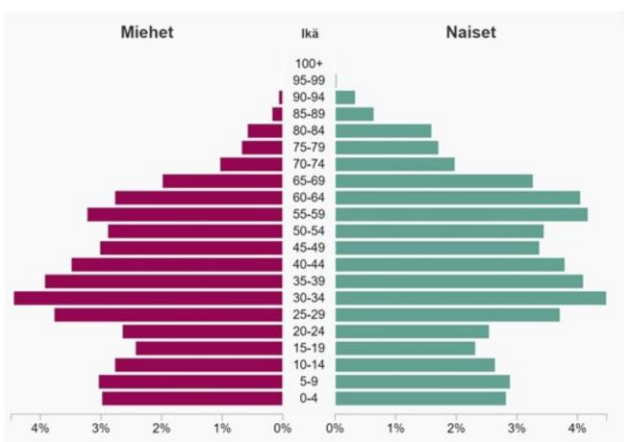
Lähde: Macrobond/OECD

Nigeria

Suomi

Venäjä

2. Käsitelmäärittelyt

Pisteytys: Yhteensä enintään 18 pistettä = enintään 3 pistettä / käsite.

Taloyhtiölaina

Taloyhtiön yhtiölaina on asunto-osakeyhtiön ottamaa lainaa, joka jaetaan osakehuoneistoille asuinneliöiden suhteessa. Uudisasunnoissa taloyhtiölaina pienentää asunnon myyntihintaa, jonka asunnonostaja rahoittaa itse. Yhtiölainaa käytetään myös taloyhtiössä tehtävien isojen remonttien kuten putkiremontin rahoittamiseen.

Rahanpesu

Rahanpesu on toimintaa, jossa joku ottaa vastaan, käyttää, muuntaa, luovuttaa, siirtää tai välittää rikoksella hankittua omaisuutta peittäääkseen tai häivyttääkseen hyödyn tai omaisuuden laittoman alkuperän.

Rahanpesijöiden taktiikkana on pyrkiä hävittämään rikoksilla hankitun rahan alkuperä kierrättämällä niitä eri reittejä maasta toiseen.

Kryptovaluutta

Kryptovaluutta on digitaalinen virtuaalivaluutta, joka ei ole viranomaisten liikkeelle laskema. Kryptovaluuttoja on nykyisin lähes 2000 kappaletta, ja uusia syntyy koko ajan. Niistä tunnetuin on vuonna 2008 syntynyt Bitcoin. Kryptovaluuttoja kutsutaan yleisesti myös vaihtoehtovaluutoiksi.

Talletussuoja

Talletussuoja turvaa tallettajan talletustilillä olevia varoja talletuspankin ollessa maksukyvytön. Talletussuojarahaston varoista korvataan pankin maksukyvyttömyystilanteessa tallettajan saamiset enintään 100 000 euroon asti.

Arvo-osuustili

Arvo-osuustili on Suomessa käytettävä sähköisten arvopapereiden säilytystili, jossa säilytetään arvopapereita, esimerkiksi osakkeita, indeksiosuuksia, optioita, warrantteja tai merkintäoikeuksia. Arvo-osuustilillä olevia arvopapereita sanotaan arvo-osuuksiksi.

Lähimaksu

Lähimaksaminen tarkoittaa, että voit maksaa viemällä maksukorttisi tai mobiililaitteesi lähelle maksupäätettä. Sinun ei tarvitse laittaa korttiasi maksupäätteeseen eikä näppäillä tunnuslukua (PIN). Lähimaksukorteilla voi maksaa Suomessa enintään 25 euron ostoksia, keväällä raja on nousemassa 50 euroon. Mobiililaitteilla maksettaessa maksurajoja ei ole.

3. Lyhyt essee

Yhdysvallat ja Kiina ovat asettaneet toisilleen erilaisia tuontitulleja esimerkiksi autoille, koneille ja laitteille, maataloustuotteille ja teräkselle. Millaiset vaikutukset niillä on molempien maiden talouksille? Millaisia vaikutukset ovat Suomen taloudelle? Kirjoita aiheesta tiivis essee.

Pisteytys: Yhteensä enintään 20 pistettä.

Mallivastaus:

Täysiin pisteisiin ei tarvita kaikkia kohtia. Joitain yksityiskohtia voi puuttua, jos kokonaisuus on muuten tasapainoinen ja asia ymmärretty hyvin.

Millaiset vaikutukset tuontitulleilla on molempien maiden talouksille?

- Korkeammat tullit lisäävät ulkomaankaupan kustannuksia ja vähentävät siten kaupankäyntiä.
- Kaupan rajoitteet heikentävät luottamusta talouteen ja vähentäen yritysten pidemmän aikavälin investointihalukkuutta. Lisäksi tuontitullit vaikuttavat yritysten kannattavuuteen ja tuotekehitykseen.
- Tuontitullit lisäävät kaupan esteitä ja niillä on negatiivinen vaikutus molempien maiden talouskehitykseen. Sekä Yhdysvalloissa että Kiinassa talouskasvu ja ulkomaankauppa hidastuvat tuontitullien johdosta.
- Myös inflaatio nopeutuu jonkin verran. Molemmissa maissa kotitalouksien ostovoima ja kulutus kärsii, sillä tuontitullit nostavat tuotteiden hintoja.

- Kauppakiista vaikuttaa negatiivisesti yritysten kilpailuympäristöön. Pidemmän päälle kauppakiista vaikuttaa kielteisesti yritysten tuotantoketjuihin. Globalisoituneessa maailmassa yritysten tuotantoketjut ovat pirstaloituneita.
- Mikäli kauppakiista jatkuu pitkään, yritykset todennäköisesti siirtävät toimintojaan Kiinasta muihin Aasian maihin ja tällä tavalla kiertävät Yhdysvaltojen asettamia tuontitulleja.
- Yhdysvalloissa amerikkalaiset yritykset ovat kärsineet tuontitullien korotuksista. Yritysten kustannukset ovat nousseet tuontitullien johdosta.

Millaisia tuontitullien vaikutukset ovat Suomen taloudelle?

- Yhdysvaltojen ja Kiinan asettamien tuontitullien vaikutus Suomen talouteen on vähäinen. Kiinan ja Yhdysvaltojen väliset tuontitullit ja vastatullit eivät kosketa suoraan Suomea ja EU:ta.
- Vaikutukset Suomeen ovat epäsuoria ja ne tulevat kansainvälisten tuotantoketjujen kautta. Esimerkiksi suomalaiset yritykset vievät tuotteita Kiinaan, jossa niistä tehdään Yhdysvaltoihin vietäviä lopputuotteita.

4. Pitkä essee

Suomalaiset ottavat yhä enemmän kulutusluottoja. Mitkä tekijät vaikuttavat kulutusluottojen kysyntään? Miten luottojen tarjonta on vaikuttanut tilanteeseen? Millaisia riskejä kulutusluottojen kasvuun liittyy? Millä tavoin kulutusluottojen tarjontaa voitaisiin rajoittaa ja kysyntää hillitä? Kirjoita aiheesta essee.

Pisteytys: Yhteensä enintään 30 pistettä.

MALLIVASTAUS

Tyydyttävässä vastauksessa oppilas on huomionnut joitakin vastausohjeen mainitsemista näkökulmista. Kiitettävä vastaus edellyttää asian monipuolista käsittelyä. Vastausta voi arvioida myös kokonaisuutena. Kiitettävässä vastauksessa ei tarvitse olla kaikkia kohtia, jos kokonaisuus on muuten tasapainoinen ja asia ymmärretty hyvin.

Mitkä tekijät vaikuttavat kulutusluottojen kysyntään? (6 p.)

- Luoton ottaminen on tehty helpoksi asiakkaalle ja niitä on tarjolla erilaisiin elämäntilanteisiin (kulutusluoton voi ottaa helposti joko internetissä tai esimerkiksi myyjän kautta liikkeessä).
- Luoton saa usein nopeasti käyttöön.
- Kulutusluoton ottoon ei tarvita useinkaan vakuuksia.
- Oma vaikea taloudellinen tilanne voi lisätä kulutusluottojen käyttöä: monet haluavat pitää kiinni saavutetusta elintasostaan ja kulutuksestaan kulutusluottojen avulla, jos tulot ovat laskeneet esim. työttömyyden tai sairauden takia.
- Alhainen korkotaso lisää lainan kysyntää. Matalien korkojen aikana lainanhoitokulut ovat maltillisia (pl. pikavipit, joissa korot voivat olla kymmeniä prosentteja) ja ihmiset uskaltavat ottaa taantuman jälkeen rohkeammin lainaa. Usein talouden piristyessä myös omat kulutushalut kasvavat.
- Muut tekijät, kuten esimerkiksi asuntolainan maksimimäärän rajoittaminen lainakatolla, saattaa aiheuttaa painetta kulutusluoton käyttöön lisälainana asuntoa ostettaessa.

Miten luottojen tarjonta on vaikuttanut tilanteeseen? (6 p.)

- Kulutusluottoja markkinoidaan aktiivisesti ja niitä tarjotaan aiempaa enemmän, jolloin kuluttaja huomaa ne ja tarttuu niihin herkemmin.
- Kodinkone- ja muiden isompien hankintojen yhteydessä kauppa usein tarjoaa kulutusluottoa maksutavaksi.
- Helpompi luotonsaanti vaikuttaa omalta osaltaan positiivisesti myös kulutukseen ja sitä kautta talouskasvuun. Tämä taas voi ruokkia uutta luotonottoa.
- Lakimuutokset, joiden avulla asetettiin taannoin korkokatto alle 2 000 euron pienlainoille (pikavipeille), aiheuttivat sen, että pienlainat muodostuivat aiempaa suuremmiksi. Näin kierretään korkokattoa. Samalla velan kokonaismäärä kasvaa. Nyt tätä asiaa ollaan muuttamassa lakia uudistamalla.

Millaisia riskejä kulutusluottojen kasvuun liittyy? (9 p.)

- Kulutusluottojen määrä on kasvanut selvästi. Myös maksuhäiriömerkintöjen määrä on kasvanut viime vuosina tasaisesti (vrt. kuva).
- Moni maksuhäiriömerkintä on peräisin kulutusluotoista, mutta merkinnän voi saada myös muista syistä, esim. maksamattoman vuokran tai kännykkälaskun takia. Koska luottoa on helppo saada, sitä voidaan ottaa useasta eri paikasta, jolloin luottojen kokonaismäärä helposti kasvaa suureksi.
- Kun luottoja on usealta eri taholta ja ostaminen ja maksaminen on yhä sirpaleisempaa, kuluttaja ei ole välttämättä selvillä kokonaistilanteestaan. Maksuongelmia saatetaan paikata ottamalla lisää kulutusluottoa, jolloin kokonaisluoton määrä kasvaa edelleen.
- Jos velkojen määrä kasvaa yli oman maksukyvyn, seuraa maksuhäiriömerkintöjä sekä mahdollisesti ulosotto. Jotta näin ei kävisi, kuluttajan pitää olla aiempaa tietoisempi siitä, mihin kaikkeen rahaa kuluu ja mihin hänellä on varaa.
- Kulutusluottojen liiallinen otto synnyttää riskin myös luottojen tarjoajille, jos asiakkaat eivät pysty maksamaan lainojaan takaisin (luottotappio).
- Jos asiakkaan luoton maksukyky on jo nykyisellä alhaisella korkotasolla äärimmilleen venytetty, voi korkojen pienikin nousu aiheuttaa ongelmia luoton takaisinmaksussa. Lisäksi se voi johtaa siihen, että pyritään supistamaan kaikkea muuta kulutusta, jotta rahat riittävät lainojen hoitamiseen. Tämä voi vaikuttaa kielteisesti koko talouden kysyntään.

Millä tavoin kulutusluottojen tarjontaa voitaisiin rajoittaa ja kysyntää hillitä? (9 p.)

- Positiivisen luottotietorekisterin perustaminen auttaisi ehkäisemään ylivelkaantumistilanteiden syntymistä. Rekisteriin koottaisiin ajantasaiset tiedot kansalaisten kulutus- ja muista veloista. Luotonantajat voitaisiin velvoittaa raportoimaan tiedot rekisteriin ja käyttämään niitä luottopäätöksiä tehtäessä.
- Kulutusluottojen tarjoajille voitaisiin asettaa vaatimus maksuvaralaskelman laatimisesta. Sen avulla varmistettaisiin, että asiakas kykenee suoriutumaan luoton hoitokuluista (korkomenot ja lyhennykset) niin, että muuhun elämiseen jää riittävästi rahaa. Pankit yleensä käyttävät vastaavia laskelmia antaessaan asuntolainoja.

- Kaikkia kulutusluottojen tarjoajia voitaisiin valvoa nykyistä tiukemmin, samaan tapaan kuin pankkeja. Mahdollisiin rikkomuksiin voitaisiin silloin puuttua nykyistä nopeammin. Kulutusluottomarkkinoille on ilmestynyt uusia, osin myös kyseenalaisin keinoin toimivia yrityksiä. Mukana on myös finanssialan ulkopuolisia toimijoita, jotka toimivat asunto- ja muilla lainamarkkinoilla. Jotta ylilyönneiltä vältytään, tarvitaan yhdenmukaista sääntelyä ja viranomaisvalvontaa.
- Kulutusluottojen pituudelle voitaisiin asettaa yläraja, jolloin niitä lyhennettäisiin nopeammin ja luoton kokonaiskorkomenot pienenisivät. Luottojen koroille on jo olemassa laissa määritelty yläraja, jota ollaan parhaillaan tiukentamassa.
- On myös mahdollista asettaa katto sille, miten paljon luottoa asiakas voi saada suhteessa tuloihinsa. Tosin tämä katto puree paremmin asuntolainoihin kuin kulutusluottoihin, jotka ovat yleensä pienempiä suhteessa asiakkaan tuloihin. Lisäksi voidaan asettaa katto sille, miten paljon asiakkaan (netto)kuukausituloista voi kulua eri lainojen hoitamiseen.
- Kulutusluottojen mainonnalle voidaan myös asettaa rajoituksia. Lisäksi mainoksissa esitettävän informaation sisältöä voidaan säädellä.
- On myös tärkeää valistaa kuluttajia ylivelkaantumisen riskeistä ja lisätä heidän talousosaamistaan. Esimerkiksi koron ja korkoa korolle -käsitteiden sisällön ymmärtäminen on tärkeä asia.
- Toisinaan ylivelkaantuminen liittyy peliriippuvuuteen. Keinot, joilla suitsitaan peliriippuvuuden syntyä, voivat siten auttaa myös ylivelkaantumisen ehkäisemisessä.